

MILLIY MUSIQA VA UNING MA’NAVIY-TARBIYAVIY AHAMIYATI

Jamolova Sabina Odilovna*Navoiy davlat universiteti**“Musiqiy ta’lim” yo ‘nalishi**3-kurs talabasi***Ilmiy rahbar: Umurzoqova Laylo Baxtiyor qizi***Navoiy davlat universiteti**“Musiqiy ta’lim” yo ‘nalishi o ‘qituvchisi*

Annotatsiya: *O‘zbek xalqining asrlar davomida shakllangan boy madaniy merosi ichida milliy musiqaning o‘rni alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, milliy musiqa — bu xalqning ichki dunyosini, milliy tafakkurini va madaniyatini ifodalovchi san‘at turidir. Har bir xalqning musiqasi ularning hayot tarzini, tarixini, urf-odatlarini va ijtimoiy qarashlarini o‘zida aks ettiradi. Milliy musiqa yosh avlodni barkamol inson etib tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega. Ushbu maqolada tom ma’noda milliy musiqaning xalqimiz tafakkurida tutgan o‘rni va fan sifatida kasb etgan ahamiyati haqida so‘z boradi.*

Kalit so‘zlar: *milliy musiqa, ma’naviyat, tarbiya, estetik did, vatanparvarlik, qadriyatlar, yoshlar tarbiyasi, madaniy meros, xalq og‘zaki ijodi, maqom.*

Milliy musiqaning tarixiy ildizlari

O‘zbek milliy musiqasining ildizlari qadim zamonlarga borib taqaladi. Arxeologik topilmalardan ma’lumki, miloddan avvalgi davrlarda yashagan ajdodlarimiz hayotida ham musiqa muhim o‘rin tutgan. Zardushtiylik davridan boshlab marosimlarda, bayramlarda, jangovor yurishlarda musiqadan foydalanilgan. Markaziy Osiyoning buyuk mutafakkirlari — Al-Farg‘oniy, Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy, Abdurahmon Jomiy va boshqalar musiqaning inson ruhiyatiga ijobiy ta’sirini alohida ta’kidlaganlar. Forobiy “Musiqqa ilmi” asarida musiqa nafaqat san‘at turi, balki inson tarbiyasining vositasi ekanini ilmiy asoslab bergan. Ibn Sino esa musiqani davo vositasi sifatida e’tirof etgan. Milliy musiqaning janrlari va ularning tarbiyaviy xususiyatlari barchamizga ma’lum. O‘zbek milliy musiqasi boy va rang-barang janrlarga ega. Ular orasida quyidagilarni alohida ta’kidlash mumkin:

1) Maqomlar – o‘zbek musiqa madaniyatining cho‘qqisi bo‘lib, u ruhiy poklanish, sabr-toqat, ichki uyg‘unlikni tarbiyalaydi.

2) Laparlar – xalqning shodlik, mehr-oqibat, muhabbat kabi his-tuyg‘ularini ifoda etadi. O‘zaro hurmat, sabr, sadoqat, halollik kabi fazilatlar asosiy mavzu bo‘ladi.

3) Xalq qo‘shiqlari – mehnatga, vatan, tabiat, oila va farzandga bo‘lgan muhabbatni targ‘ib qiladi.

4) Marosim qo‘shiqlari – xalq an‘analari va qadriyatlarini saqlash, yoshlarni urf-odatlariga hurmat ruhida tarbiyalash vositasi bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek, ashula va raqs san‘ati ham o‘zbek xalqining ruhiy olamiga yaqin bo‘lib, unda axloqiy tarbiya elementlari mujassam. Har bir kuy, har bir ohang o‘ziga xos ma‘naviy yuklama bilan ifodalangan. Qolaversa, yoshlar musiqa orqali o‘z tarixini chuqur o‘rganadi, ajdodlar jasorati, o‘zligimiz va milliy g‘ururni his qiladi. Aynan shunday musiqalar orqali ular ona yurtga sadoqat, xalqiga xizmat qilish, yaxshi inson bo‘lish kabi tuyg‘ularni ongli ravishda singdirib oladi. Milliy musiqa ta‘lim-tarbiya tizimida ham muhim o‘rin tutgan, O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonunida ham musiqiy tarbiya yoshlarni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash vositasi sifatida e‘tirof etilgan. Maktablarda, bolalar musiqa va san‘at maktablarida milliy kuy va ashulalar orqali o‘quvchilarning estetik didi, musiqiy saviyasi shakllanadi. Bundan tashqari, milliy musiqani o‘rgatish orqali ularning milliy madaniyatga bo‘lgan hurmati ortadi. Bugungi kunda barcha hududlarda faoliyat yuritayotgan maqom ansambllari, folklor guruhlari, musiqa maktablari, xalq cholg‘u ansambllari orqali yoshlar milliy musiqaga jalb qilinmoqda. Bu esa nafaqat iste‘dodlarni yuzaga chiqaradi, balki yoshlarni ma‘naviy yuksaltiradi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, milliy musiqa — bu xalqning yuragi, uning ruhiyatining ifodasidir. U orqali insonlar qalbiga ezgulik, mehr-oqibat, vatanparvarlik, insonparvarlik kabi muqaddas tuyg‘ular singdiriladi. Bugungi kunda milliy musiqani asrash, rivojlantirish va uni yoshlar tarbiyasida faol qo‘llash bizning eng muhim vazifamizdir. Chunki milliy musiqani sevgan, qadrlagan, uni yuragida his etgan yosh hech qachon begona g‘oyalarga ergashmaydi, balki o‘z xalqining sadoqatli farzandi bo‘lib yetishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A. Qodirov – “O‘zbek musiqa madaniyati”, Toshkent, 2004.
2. Forobiy, A.N. — “Musiqqa ilmi”. Toshkent, 1996.
3. Ibn Sino — “Tib qonunlari”. (Musiqiy davolash haqida boblar).
4. I. Karimov — “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”. Toshkent, 2008.
5. “Musiqqa nazariyasi asoslari”, Oliy ta’lim uchun darslik. Toshkent, 2012.
6. M. Rasulov – “O‘zbek folklori va og‘zaki ijodiyoti”. Toshkent, 2015.
7. R. Yo‘ldoshev – “Musiqqa va tarbiya”. Toshkent, 2010.
8. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
9. O‘zbekiston xalq ijodiyoti namunalari to‘plami. 1-10 jildlar. Akademnashr.